

Ljubezen za zdaj, svoboda za zmeraj

PETER KOLŠEK

Za vedno
scenarij in režija **Damjan Kozole**
produkcija Vertigo/Emotionfilm
80 minut

Po žanru komorna družinska drama, po finančnem vložku trda vaja iz nizkoprorračunske kinematografije, po končnem rezultatu pa film za izbrane gledalce. Tak je zadnji, sedmi celovečerec Damjana Kozoleta, najbolj intelektualističnega ustvarjalca med sedanjimi slovenskimi filmarji. Kar ne pomeni, da gre za nerazumljenega ali nerazumljivega avtorja, pač pa za takšnega, ki mu je svet vprašaj. Njegova filmografija (rahla izjema je Porno film) je nagnjena k imperativu, po katerem naj bo problem zastavljen na ustrezni ravni.

Svet je vprašaj tudi v filmu *Za vedno*. Čeprav je omejen in zgoščen na ljubezensko razmerje med žensko in moškimi (to razmerje pa na mlada urbana zakonca brez otrok), je razpadanje zveze predstavljeno kot vprašanje o svobodi. Ne o zvestobi, ki je ena od nižjih, »praktičnih« oblik tega vprašanja, temveč o svobodi kot imanentni lastnosti človekove narave. Ko ona, Tanja (Marjuta Slamič, lep obraz za izražanje ljubezenskih dvoumnosti), po nekajurnem prepiru zapusti njega, Mareta (Dejan Spasić, nov obraz, ki se je moral omejiti na neprijetne razpoloženske registre), in se zjutraj s kovčkom »za vedno« odpravi k ljubimcu, v tem dejanju ni toliko na ogled njena legitimna menjava moškega, kot pride do besede zmagoslavje svobode nad kakršnimi koli erotičnimi zvezami. Zato naslovni prislov *Za vedno* pomeni ravno nasprotno: za zdaj. Ljubezen ni nekaj, kar je za zmeraj.

Scenarij je pravzaprav klasičen dramski tekst za dve osebi (prav lahko si predstavljamo komad v Mali drami), njegova eksterierna filmska razsežnost je omejena na kratek nočni prihod in malo daljši jutranji izhod, obakrat vezan na ženski del para. Moški je ves čas v stanovanju, in tam bo, metaforično, tudi ostal do konca svojih dni. Zanj je zunanji svet pretežak, tak pa je zato, ker je poln, prepoln »svobodnih« žensk. Kot avtor dramske predloge je Kozole izhajal s stališča,

kakršnega je potreboval za koncipiranje ženske duhovne dominantnosti (kako bergmanovsko!). Moškega je moral narediti nemočnega (kako antonionijevsko!), pri tem pa se je opiral na omejenost mačističnega tipa, kar mu je seveda olajšalo posel (nespregledljivo je tudi, da Maretova vizura sveta korespondira z balkansko miselnostjo), premislek o svobodi pa prizemljilo v znane koordinate. Spodnja sosedica, zakonca, ki zaradi nočnega hrupa ne moreta spati, sta zato, da dajeta njegovi paternalistično mačistični pameti širši lokalni okvir.

Točka, na kateri vprašanje o svobodi naleti na vprašanje o morali, se dogodi v prvem jutranjem svitu, ko je zunaj že slišati ptičji ščebet, oba bojovníka pa sta do konca utrujena. On je zmeraj bolj skrušen in temu primerno zaznamovan z žalostno in vendar tudi upajočo nežnostjo, ki je zamenjala nasilno ravnanje, ona pa mu to nežnost z objemom vrne. Ni popolnoma jasno, ali je z njene strani to objem žalostnega slovesa, ali razsodne preračunljivosti, ali oboje hkrati; kmalu po tem objemu ga namreč, ne da bi on to vedel, zapusti. Tako je Kozole nasproti vprašanju (moške) omejene sposobnosti za percepcijo svobode vpeljal tudi vprašanje (ženske) manipulativne narave, pri kateri gre seveda za invaziven, nereflektiran odnos do prostorov svobode. Več kot toliko Kozoletov scenarij teh vprašanj ni razvijal, jih je pripeljal pa v film.

V nekaterih kadrih je na steni ob stopnišču, ki vodi v zgornje nadstropje, videti angleški plakat za njegov film *Rezervni deli*. Seveda, saj smo (snemamo) v Kozoletovem lastnem stanovanju, očitno v enem od trnovskih duplexov. Seveda smo tudi v Ljubljani, kajti uvodni posnetek, čez katerega teče najavna špica, se je obesil na stolpnico Nove Ljubljanske banke, s katere displej sporoča, da smo sredi aprila (neznane leta), ura pa se bliža pol četrti zjutraj. Ta natančna topografija, ki domačemu gledalcu pove veliko, tujemu pa samo to, da smo v mestu, kaže na iznajdljivost znotraj omejenih produkcijskih možnosti. Rečemo lahko najbrž celo nekaj, kar je v nasprotju z intonacijo produkcijskega herojstva: če bi bile razmere v slovenskem filmu zadnjih let normalne, bi tega izrazilo avtorskega filma ne bilo.